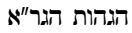

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

א) לקמן י. כח: גג;
ב) רש"ל ונתי' רש"ש;
ג) נס"ח: טולח אינן
מניייהו; ד) [שמות כח];
ה) פי' שכן דרכו לילך
ולהיק. רש"ל, ו) [לקמן
טו.ו.] ז) רש"ל מ"ז וע'
כש"ה.

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה ולמאן
דלמך טו' לא איתפרש
היכא. ג"כ הוא בדף
הקודם:

רבינו חננאל

ובולחו כי שדיית בור
בינייהו אחין בר מקון
כו'. מה לשור ובור שדרכן
להזיק ושמירתן עליך אף
אני אביא האש. מה לשור
שכן יש בו רוח חיים בור
יוביח שאין בו רוח חיים.
מה לבור שתחלת עשייתו
לנוק שור יוביח וחור הדין
כו'. וכן כולן. ואלא למאי
הילכת' פלגינורו רחמנא.
ואוקמה רבא להילכותיהן.
קרן לחלק בין תמה
למועדת. שן ורגל לפטורין
ברשות הרבים. בור, לרבנן
לפטור בו את הכלים. ולר'
יהודה לפטור בו את
האדם. אש, לרבנן לפטור
בו את הטמון כדבענן
למימר לקמן. לר' יהודה

לכבוד רחמנא פסי'. שור ומצעה ומיתא אש מינייהו דכי פרכת
מה לקרן שכן כוונתו להזיק איכא למימר שן תוכיח מה לשן שיש
הנאה להזיקו קרן יוביח ולכך דלמך מצעה זה אדם מיתא הכי כי
פרכת מה לשור שכן כוונתו להזיק תלמך צאש אדם יוביח שאפילו

אין כוונתו להזיק חייב כדתנן [לקמן
דף כו.]. אדם מועד בין ער בין ישן
מה לאדם שכן חייב בצרעיה דברים
שור יוביח הלך השוה שבהן שדרכן
להזיק ושמירתן עליך אף אני אביא
אש: **הדר אמר חדא מסרתי נמי לא
אסיא.** דלא ראי קרן ומצעה שיש
בהן רוח חיים כהרי אש כו': **וגולבו
כי שדים צור צניייהו אסיא.** אי
כתיב צור וחדא מהנן אמאי כולבו
[מההוא ומאיך] צלד השוה דאי
כתיב צור וקרן אמאי שן מינייהו הכי
מה צור שאין דרכו לילך ולהזיק חייב
שן שדרכו לילך ולהזיק לא כל שכן מה
לצור שכן תחילת עשייתו עומד לנוק
תלמך צשן קרן יוביח מה לקרן
שכן כוונתו להזיק צור יוביח וחור
הדין הלך השוה שבהן שדרכן להזיק
וממוקך כו' אף אני אביא שן וכן רגל

מקרן וצור דכי פרכת מה לצור שכן תחילת עשייתו לנוק תלמך
צרגל קרן יוביח מה לקרן שכן כוונתו להזיק צור יוביח וכן אש מקרן
וצור ככולן תחילת הדין מה צור שאין דרכו לילך ולהזיק חייב אלו
כולן שדרכן לילך ולהזיק לא כ"ש מה לצור שכן תחילת עשייתו כו'.
וכן אי כתב רחמנא צור ושן אמו כולבו אינן נמי לצר מקרן צהאי
דינא מה צור שאין דרכו לילך ולהזיק חייב רגל ואש לא כל שכן וכן
אדם מה לצור שכן תחילת עשייתו לנוק תלמך צכל אלו שן תוכיח
מה לשן שכן יש הנאה להזיקו תלמך צכל אלו צור תוכיח הלך השוה
כו' אף אני אביא כל אלו אצל קרן לא אמאי מינייהו דאיכא למיפרך
מה להלך השוה שצבור ושן שכן מועדים מתחילתן תלמך צקרן. וכן אי
כתיב צור ורגל אמאי כולבו מהא דינא דצור לצר מקרן דכי פרכת
מה לצור שכן תחילת עשייתו לנוק תלמך צשן ואש ואדם רגל יוביח
מה לרגל שכן הזיקו מצי דכל שעה היא מהלכת תלמך צכל אלו צור
יוביח וחור הדין הלך השוה כו' אף אני אביא כל אלו אצל קרן לא
אמאי דמה להלך השוה שבהן שמועדין מתחילתן תלמך צקרן. וכן אי
כתב צור ואש הוה אמו אינן צהאי דינא מצור וכי פרכת מה לצור
שכן תחילת עשייתו לנוק תלמך צרגל ושן ואדם אש תוכיח מה לאש
שכן מועדת לאכול בין שראוי לה בין שאינו ראוי לה כגון עלים כלים
ואצנים תלמך צשן שאינה מועדת אלא לדבר הראוי לה צור יוביח
שאינו מועד אלא לדבר הראוי לה דבר שאינו ראוי לה מאי ניהו אדם
דכתיב: **ונפל שמה שור או חמור שור ואלא אדם חמור ולא כלים** [לקמן מה:] דלא
נפל צבור אדם וכלים פטור בעל הצור הלך השוה שבהן כו' אף
אני אביא שן ואמו אדם ורגל צבלגי דינא דכי אמרת אש תוכיח
ליכא למיפרך מה לאש מידי אצל קרן לא אמאי דמה להלך השוה
צבור ואש שכן מועדים מתחילתן. ולהכי נקט רבא צור דמהו מאיך
לא מצי למימר כי שדית חד צניייהו אמו כולבו מההוא ומחד מאיך
דהא מכל תרי מינייהו לא הוה אמו לא קרן ולא צור קרן מאש
ורגל ושן ואדם לא דמה לכולהו שכן מועדין מתחילתן וצור נמי
לא אמאי דמה לכולהו שכן דרכן לילך ולהזיק. ואי קשיא לך לימא
כי שדית קרן צניייהו אי נקט קרן איכא תרי דלא אמאי מינה ומחד
מאיך דאי נקט או רגל או שן או אדם צהדי קרן לא אמאי אש
מינייהו דפרכינן מה להלך השוה שבהן שיש בהם רוח חיים וכן צור
נמי לא אמאי מינייהו ואי נקט אש צהדי קרן לא אמאי שן וצור
מינייהו דכי פרכינן מה לאש שכן אוכלת אפילו דבר שאין ראוי לה
כגון כלים תלמך צשן דפטור על הכלים כדתנן צמתנינן [לקמן יט.]: ליכא
למימר קרן יוביח וצור נמי לא אמאי מינייהו שכן דרכן לילך ולהזיק
מה שאין כן צבור: **ולמאן דאמר כו'. לא איתפרש [וא] היכא:**

להלכותיהן. למה שיש צוה מה שאין צוה: **לפטור צרשות הרבים.** דכתיב צהו [שמות כז] וצער צשדה אחר דלא חייבין אלא צרשות הניזק:
פלוגתא דרבי יהודה ורבנן לקמן צשילהי פרק שור שנגח את הפרה [ג.]. ודרשה צבור נראה צעיי דכי נסיב לה דהא צור איצטריכא ליה
למיכתב דהא מכל תרי מינייהו לא נפק דכולהו דרכן לילך ולהזיק לצר מצור אלא אידי דרשי להלכות האחרים נקט לה נמי: **לפטור**
צו אש האדם. כדדרשינן [לקמן מה:] שור ולא אדם: אדם. להכי כתביה רחמנא: **לחייבו צארעיה דברים.** זער ריפוי שבת וצושת משא"כ צכל
הני: **לפטור צו אש הטמון.** שאם היו צגדים טמונים צגדיש פטור המצעיר דכתיב ציה [שמות כז] או הקמה ודרשינן צשילהי הכונס
לאן לדיד [לקמן דף טו.]. מה קמה צגלוי אף כל גלוי לאפוקי טמון דלא מה שאין כן צשור וצור ומצעה ורבי יהודה קא פליג התם:
לאמאי

כי שדית בור בינייהו אתיא בולחו. מה שפי' הקונטרס דשן אמאי
מצור ואש דכי פרכת מה לאש שכן מועדת לאכול בין ראוי
לה בין שאין ראוי לה תלמך צשן שאין מועדת לאכול אלא צראוי
לה וקשה דלא אשכחן שאינו ראוי צשן דלא אכלה דבר שאין ראוי
לה לא הוה תולדה דשן אלא תולדה
דקרן כיון דאין הנאה להזיקה ואי
משכחת צשום ענין יליף מאש
דמתחייב אף צאין ראוי ונראה דשן
נמי אחי צפלגא דדינא או מאש
לחודיה ומיהו י"ל לפירוש הקונטרס
דשפיר פרכינן פירכא דלא שייכא צשן
דכהאי גוונא פריך צהחובל [לקמן
דף פח.]. גבי עזר ואשה מה לאשה
שכן אינה צמילה אף מה שפירש צור
יוביח שאין מועד לדבר שאין ראוי לו
אלא ממייתה ולא ממוקין ועוד אטו
משום דפטור אדם חסוד אין ראוי
והלך צאש נמי פטור טמון ועוד דלקמן
[דף טו.]: גבי חומר צשור מצבור אין
מוצא לרבי יהודה דמתחייב על נזקי
כלים צבור אין ראוי צצור והא
משכחת ליה אדם אלא נראה דאדם

נמי חסוד ראוי לצור דראוי למוות צהצלא אצל כלים חסוד ליה לקמן
אין ראוי דלא מוקא לכו הצלא ואע"פ דכלים חסודי מפקעי צהצלא
דלמך צסוף פרק הפרה לקמן [דף נד.]. מ"מ יש כלים שאין מתקלקלים
צהצלא וא"ת והיכי אחי אש מצור וחד מאיך מה לאיך שכן אין כח
אחר מעורב צו תלמך צאש דכח אחר מעורב צו דהוי קולא מדפריך
צסמוך גבי אצנו וסכיננו ומשאו מה לצור שכן אין כח אחר מעורב
צו י"ל דצור שנגעה צלא כח אחר חמור מלצנו וסכיננו שלא הזיקו
צהליכתן אלא צצתה דנייחי ולא נעשו צור אלא ע"י כח אחר אצל
אש שהולך ומזיק צהליכתו ע"י כח אחר חמור מצור שאין הולך
ומזיק אלא צמקומו והא דקאמר צסמוך אש תוכיח שכן כח אחר
מעורב צו חייב ה"פ אע"ג דכח אחר מעורב צו וחסודי ליה כלינו
צעלמו עושה את הכל וחייב משום חסודי ה"פ אע"ג דכח אחר מעורב
צו חסודים כלינו צעלמו עושה את הצור הזה צלא כח אחר אי נמי
היינו דפריך מה לאש שכן כח אחר מעורב צו דידיה [חמור יומר
שע"י זה הולך ומזיק למרחוק מה שאין כן צאצנו וסכיננו ומשאו וא"ת
והיכי אמו כולבו מאש וצור מה לאש וצור שכן מעשיו גרמו לו
כדמפרש לקמן גבי צור המתנגלגל ואש נמי מעשיו גרמו לו שהדליק
האש וי"ל דלא חסודי אש מעשיו גרמו לו כיון שהרוח מסייעו וא"ת
מצור ואדם נמי היכי אמו מה לצור ואדם שכן מעשיו גרמו לו וי"ל
דאמו מצור ואדם ישן או נופל מן הגג צרוח שאינה מצייה דחייב
כדאמר לקמן צסוף פרק שני [דף טז.]. וא"ת מצור ורגל היכי אחי
מה לצור ורגל שכן הזיקו מצי דלקמן צשבינן צור הזיקו מצי וי"ל
דאין צור הזיקו מצי טפי מאחרים ולא קאמר לקמן הכי אלא להזכיר
חומרא אחת ששוה צצור וכותל ואילן: **שבין מועדין וכו'.** אין
לפרש שמשלמין נזק שלם דלא כן קרן נמי אמאי כיון דלא כתיב אלא
מפרש ר"מ דמועדין מתחילתן היינו שדרכן להזיק משא"כ צקרן דסתם
שוורים צצוקת שימור קיימי למ"ד [פלגא דניזקא קנסא ולמ"ד דלרצה
קרן עדיפא היינו למ"ד דפלגא ניזקא ממונא שדרכו להזיק ולא קיימי
צצוקת שימור ולא כמו שפירש הקונטרס דלא איתפרש היכא:
[ג] **להלכותיהן.** הוה מצי למימר דכולהו איצטריך למיכתב
דאי לא כתיב אלא הוה נפקא מחד מהנך
וצור הוה פטרי צהו כלים ואי יליף מחד מהנך ומאש הוה פטרי צהו
טמון ומתני' לא קתני אלא להגדיל תורה ויאדיר: **בין אפטור בו**
את הבאים. אגב אורחיה נקטיה דצור לא אחי מכולהו:
אש אפטור בו את הטמון. הוה מצי למימר לחייב צו את הכלים דאש
לא אחי מצעלי חיים אלא מחד מינייהו וצור דפטור צו את הכלים:
אי

לו א מיי' פ"ב מהלכות
מוקי ממון הלכה א
סמג עשין פט טו"ע ח"מ
ס' שפט סעף ו':
לח ב מיי' שם פ"א הלכה
ה סמג שם טו"ע
שם סעף צ וסעף ט:
לב ג מיי' שם הלכה ח
טור ש"ע שם סעף
טו:
ב ד ד מיי' שם פ"ג
הלכה א סמג שם טור
ש"ע ח"מ ס' מי סעף
כא:
בא ו מיי' פ"א מהל'
חובל ומזיק הלכה א
סמג עשין ע טו"ע ח"מ
ס' תב סעף ג:
בב ז מיי' פ"ד מהל'
מוקי ממון הלכה ח
סמג עשין פט טו"ע ח"מ
ס' תב סעף ג: